

leváci a leváctví – část č. 27

jak píší slavní leváci

aneb

jak na to šel Leonardo da Vinci, Michelangelo, Dürer i Obama

ivo vodička 2013 • www.levactvi.cz

Jak píší slavní leváci?

název školy: Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb,
Komenského 3, Litoměřice

autor: Mgr. Ivo Vodička

anotace: výukový materiál navazuje na vysvětlení metodiky psaní leváků horním i dolním způsobem (č. 07 a 10) a na část Leonardo da Vinci a Slavní leváci (č. 05 a 06)

klíčová slova: slavní leváci, Leonardo, metodika psaní leváků, dolní a horní způsob psaní

cílová skupina: žáci středních pedagogických škol, učitelky mateřských a základních škol

▶ **Jak psal Leonardo?**

▶ **Zrcadlové psaní**

▶ **Jak z písma zjistit píšící ruku**

▶ **Michelangelo, Dürer, Ghándí, Bush,
McCartney, Obama, Navrátilová,
Nadal**

Jak psali a píší slavní leváci?

- ▶ významné osobnosti minulosti, o nichž se ví, že byli leváky, nepsalí vždy levou rukou, ale v souladu s dobovými zvyklostmi psali především rukou pravou
- ▶ historicky nejstarší důkaz o písmu psaném levou rukou pochází z Leonardových soukromých zápisků
- ▶ vznik fotografie, zejména dnešní mediální doba, nám umožňuje získat informace o tom, jak společensky významní leváci skutečně píší
- ▶ tam, kde chybí fotografie, je pro zjištění píšící ruky možno provést rozbor písma
- ▶ ▶ ▶ ukazuje se, že v současné době leváci preferují horní způsob psaní, který je pro leváky, kteří musí psát zleva doprava ubíhající písmo mnohem vstřícnější

Leonardo da Vinci (1452 - 1519)

italský renesanční myslitel,
konstruktér, anatom,
architekt, malíř, sochař,
loutnista, skladatel a ...

Výčet Leonardových aktivit je
téměř nekonečný a můžeme
jej bez rozpaků považovat za
patrona leváků.

Z hlediska zkoumání písma a psaní leváků je pro nás Leonardo významný tím, že jeho písemnosti jsou historicky nejstaršími dochovanými písemnými památkami vytvořenými levákem.

+ 1

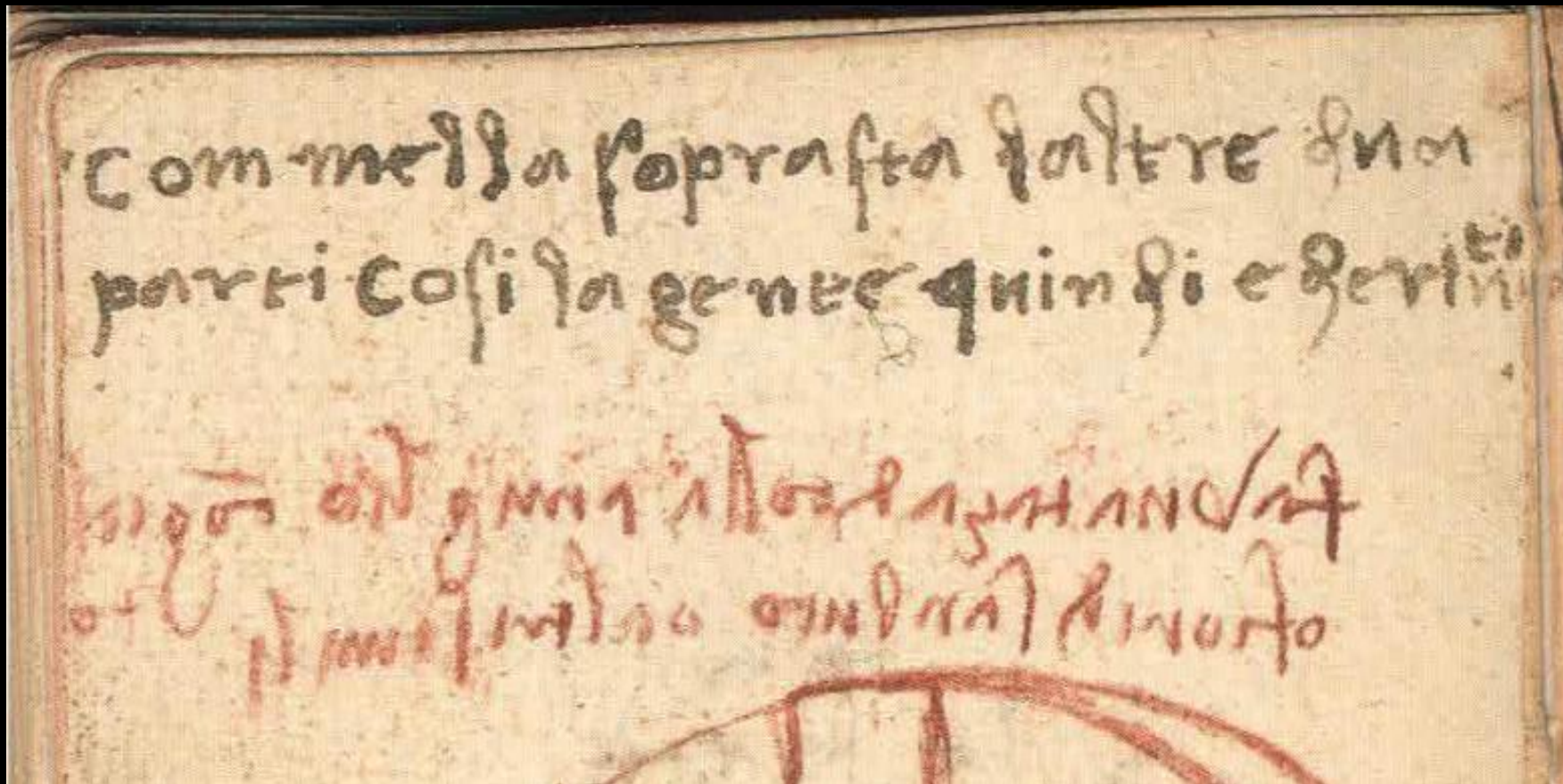
1 Hauedo S^{mo} Sth. uisto & considerato horamai ad sufficiētia le proue di tutti quelli: et si
reputano maestri & compositori de instrumti bellia: et et le inuētiōe & operacione di dicit
instrumti nō sono niente alieni dal cōe uso: et ex for zero nō derogando a nessuno alc
farmitendē da v. ex^{na}: apredo a ella li secreti mei: & apresso offerendoli ad oī suo piacimto
i tempi oportuni opare al effecto cōca tutte gllē cose: et sub breueta faranno q^o dicit
notate & anchora i molte piu secōdo le occurrēte de diuersi casi f.

2 Ho modi de ponti leggerissimi & forti & acuti ad portare facilissimamēte: Et cū qlli sequere
& alcuna uolta ~~de~~ ~~le~~ ~~occurrēte~~ fuggire li inimici & altri scami & ioffensibili da loro
& battaglia: facili & cōmodi da leuare & ponere. Et modi de adē & diffare qlli de inimico

3 So i la obsidione de una terra togliē uia laqua de fossi: Et fare i frinici ponti: ghatti & scale
& altri instrumti p̄uēti ad dicta expedicione

4 Et se p̄ altera de āgine op. fortezza de loco & di sito nō si pottesse i la obsidione de
una terra usare lofficio de le bombaride: ho modi di reuuiare omni forte o/ altra fortezza

Úvodní část slavného Leonardova dopisu z roku 1482, v němž nabízí své služby Lodovicu Sforzovi (psáno pravou rukou dobovým písmem).

Ukázka Leonardova rukopisu z Forster Codex (část II) – horní dvě řádky ubíhají zleva doprava (pravá ruka), další dva řádky jsou psány zrcadlově (levá ruka).

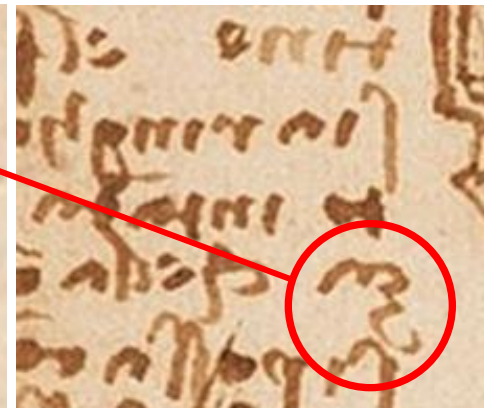
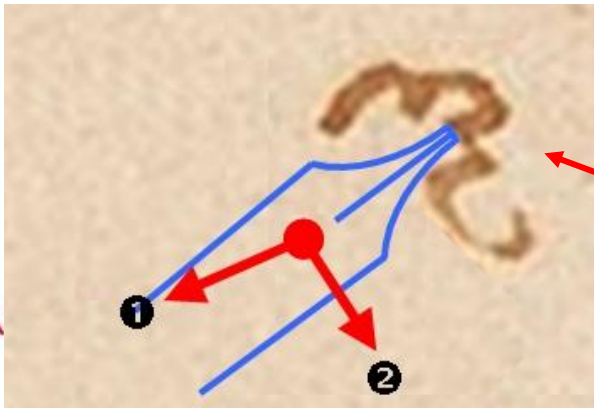
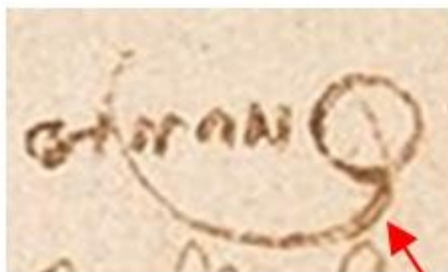
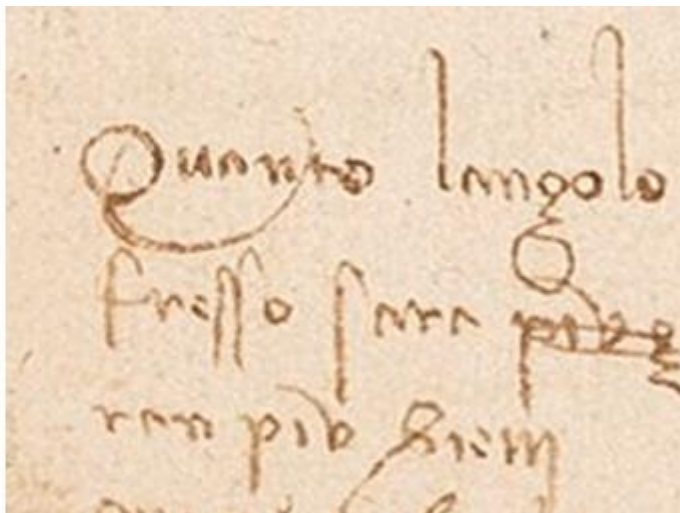
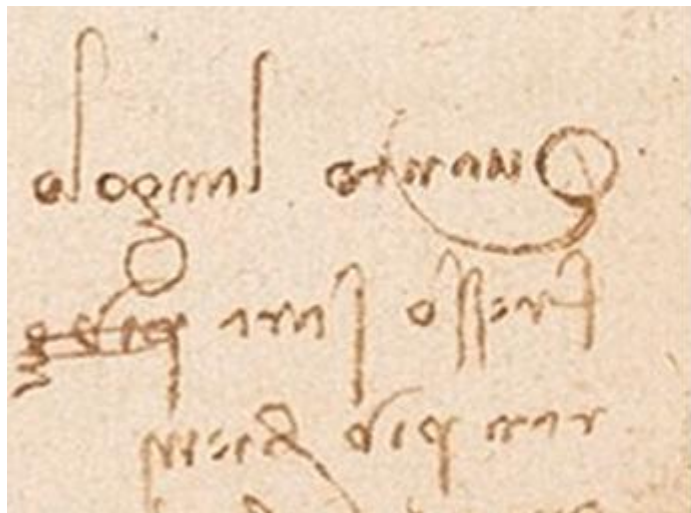
Pro zkoumání rukopisů je potřeba si vyrobit alespoň podobné psací prostředky, kterými se psalo v minulosti.

Na fotografii je ukázka zrcadlového psaní levou rukou brkem - za povšimnutí stojí změna šíře stopy písma, kterou vytváří seříznutý hrot.

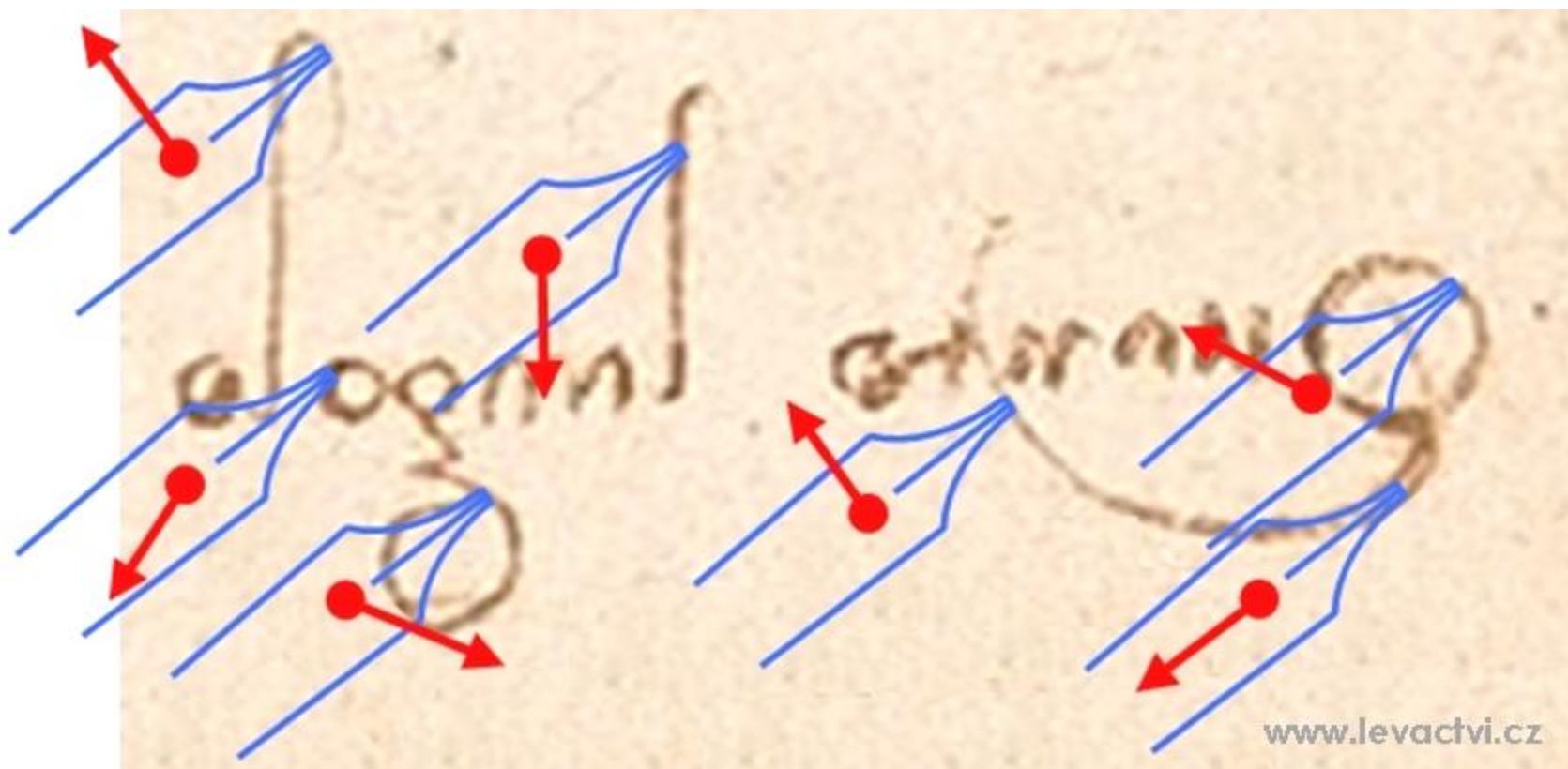

Výřez z Leonardova dopisu Sforzovi (psáno pravou rukou 1482) a rozbor tahů vedených pravou rukou husím brkem, který má seříznutý hrot a stínuje. Z toho lze vyvodit, jakou rukou a jakým směrem byly vedeny tahy.

Leonardův rukopis vedený levou rukou - v horním levém rohu je originální text psaný prostým zrcadlovým písmem zprava doleva a vedle je tentýž text stranově obrácený tak, jak by byl psán rukou pravou. Šipka vlevo ukazuje přítlak na husí brk, kdy se pod přítlakem tzv. „rozjely“ nožičky. Rozbor písmene „g“ psaného z dolní levákovy pozice zrcadlovým písmem.

Podrobnější rozbor části Leonardova textu psaného levou rukou z dolní pozice zrcadlovým písmem zprava doleva.

Leonardo da Vinci

► Leonardo byl podle všech dobových svědectví levák a také celý život levou rukou psal.

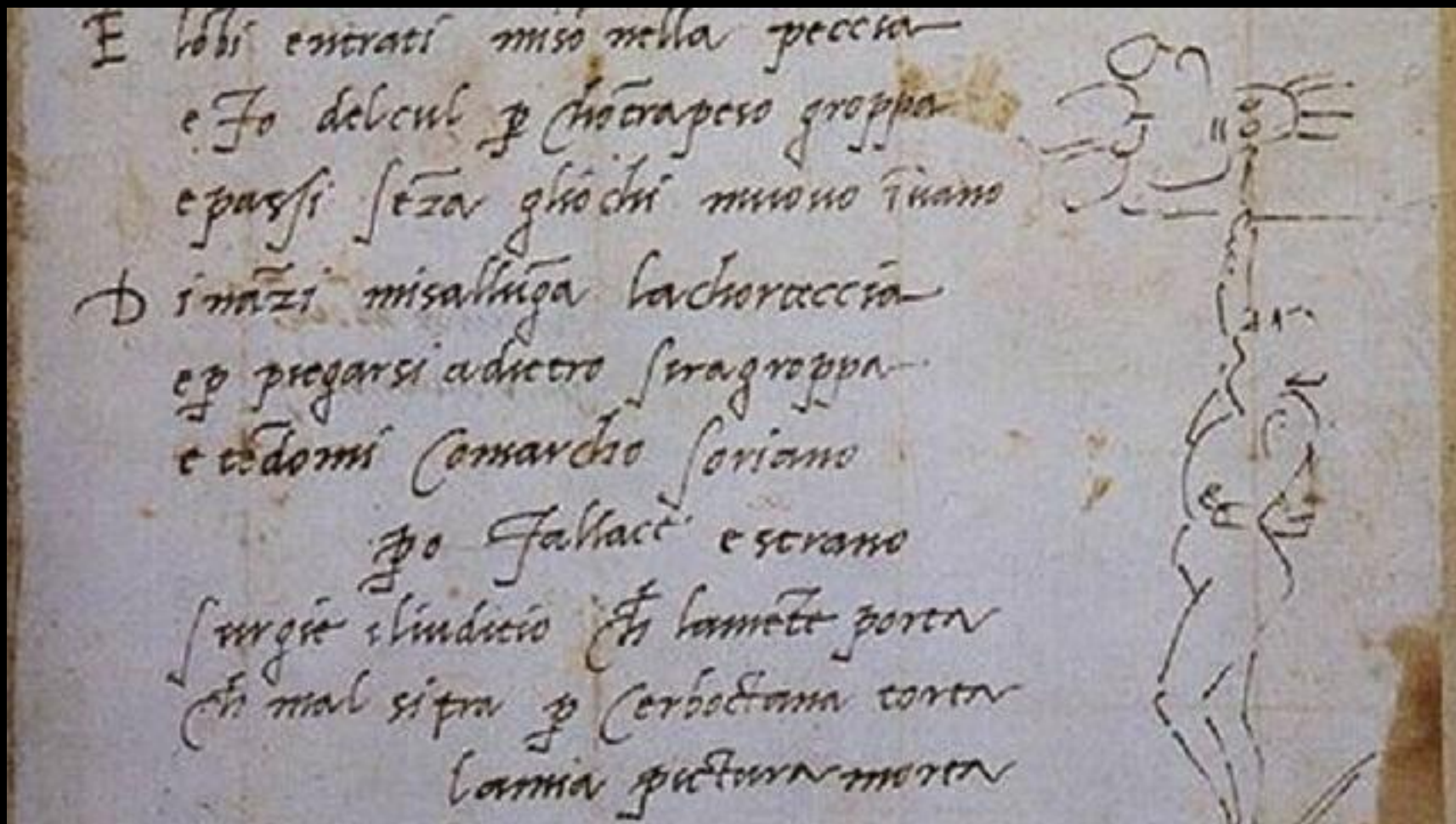
Ve škole ve Vinci musel ve shodě s dobovými zvyklostmi psát rukou pravou a existuje celá řada písemností, které jsou podle rozboru písma psány obvyklým způsobem pravou rukou. Zmiňovaný dopis Lodovicu Sforzovi z roku 1482 je psán zleva doprava pravou rukou.

► své osobní zápisky psal ovšem rukou levou zrcadlovým písmem ubíhajícím zprava doleva tak, jak je to pro leváky při psaní nejvýhodnější, protože při psaní je využíváno především tahu.

► není pravdou, že by tyto zápisky byly „šifrovány“, jak si myslí někteří badatelé, a že by Leonardo chtěl zrcadlovým písmem chránit své myšlenky před všetečnými zraky. Každý, kdo zkusí toto písmo číst, se to po krátké chvíli naučí.

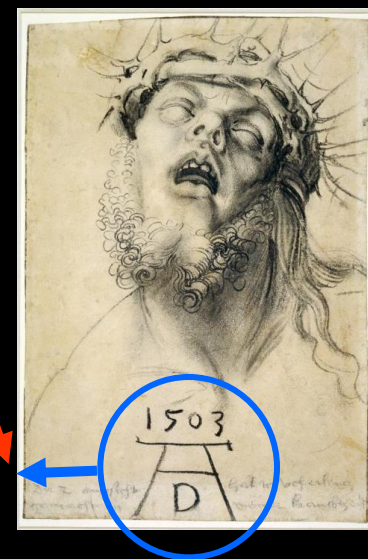
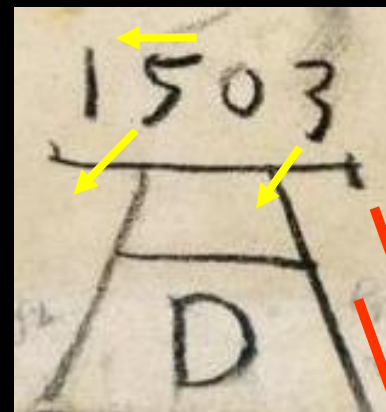
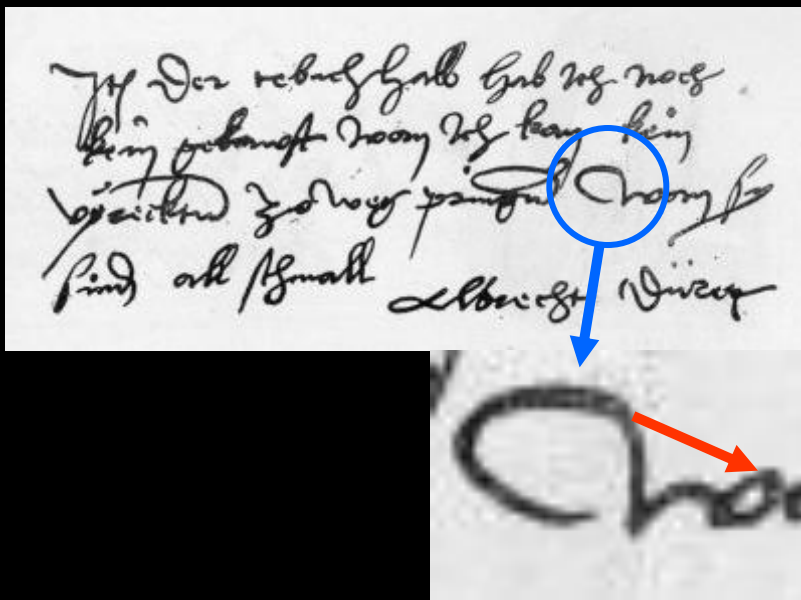
- ▶ Leonardův rukopis psaný zprava doleva je nejjednodušším a nejlogičtější řešením levákových obtíží při psaní písma vytvořeného pro praváky - je jen jeho pouhým stranovým převrácením.
- ▶ Toto zrcadlové písmo tedy není šifrou.
- ▶ Leonardo psal rád a soustavně - svá pozorování a nápady si zapisoval do zápisníků od převážně velikosti dnešních školních sešitů až po malé kapesní zápisníčky, které s sebou brávil na cesty a kterých se v knihovnách zachovalo dodnes kolem úctyhodných 7 000 rukopisných stran
- ▶ ▶ ▶ Leonardo psal zprava doleva proto, že při psaní pravo-rukého písma to leváky intuitivně nutí využívat tahů, jakými píše praváci, ale vedenými z opačné strany.

Dnešní leváci takové písmo používat na veřejnosti nemohou, protože by je praváci jen stěží byli schopni identifikovat - ve škole, v úředním, ale i dalším společenském styku tak leváci musí používat obecně sdílenou podobu psaného písma.

Michelangelo Buonarroti (1475 - 1564) - je známo, že byl typický levák, ale z rukopisu vyplývá, že psal pravou rukou.

Albrecht Dürer (1471 - 1528) se podepisoval i souvislé texty psal pravou rukou - nicméně, podíváme-li se na vnočení, tahy uhlém při psaní číslic spíše vykazují přítlak vedený při psaní zleva doprava. To vyvolává otázku, jestli v některých případech mohl psát i levou rukou z dolní pozice, jak i někteří dnešní leváci.

God is Truth
The way to Truth
lies through ahimsa
(non-violence),
satyameva
13 $\frac{3}{127}$ MK Gandhi

Mahátmá Ghándí (1869 - 1948) byl levák, ale jako široce vzdělaný člověk psal pravou rukou i latinkou. Přesto existují rukopisy, které psal rukou levou.

My dear Jawahar,
We are living
Times. Sitla Sahai

Máhátmá Ghándí v dopise Jawaharlal Nehruovi z roku 1925 píše levou rukou.

Podíváte-li se na písmo, zjistíte, že píše dolní metodou, ale s převráceným písmem tak, jako většina takto píšících leváků.

Charakter písmo ve srovnání s rukopisem pravou rukou je jiný.

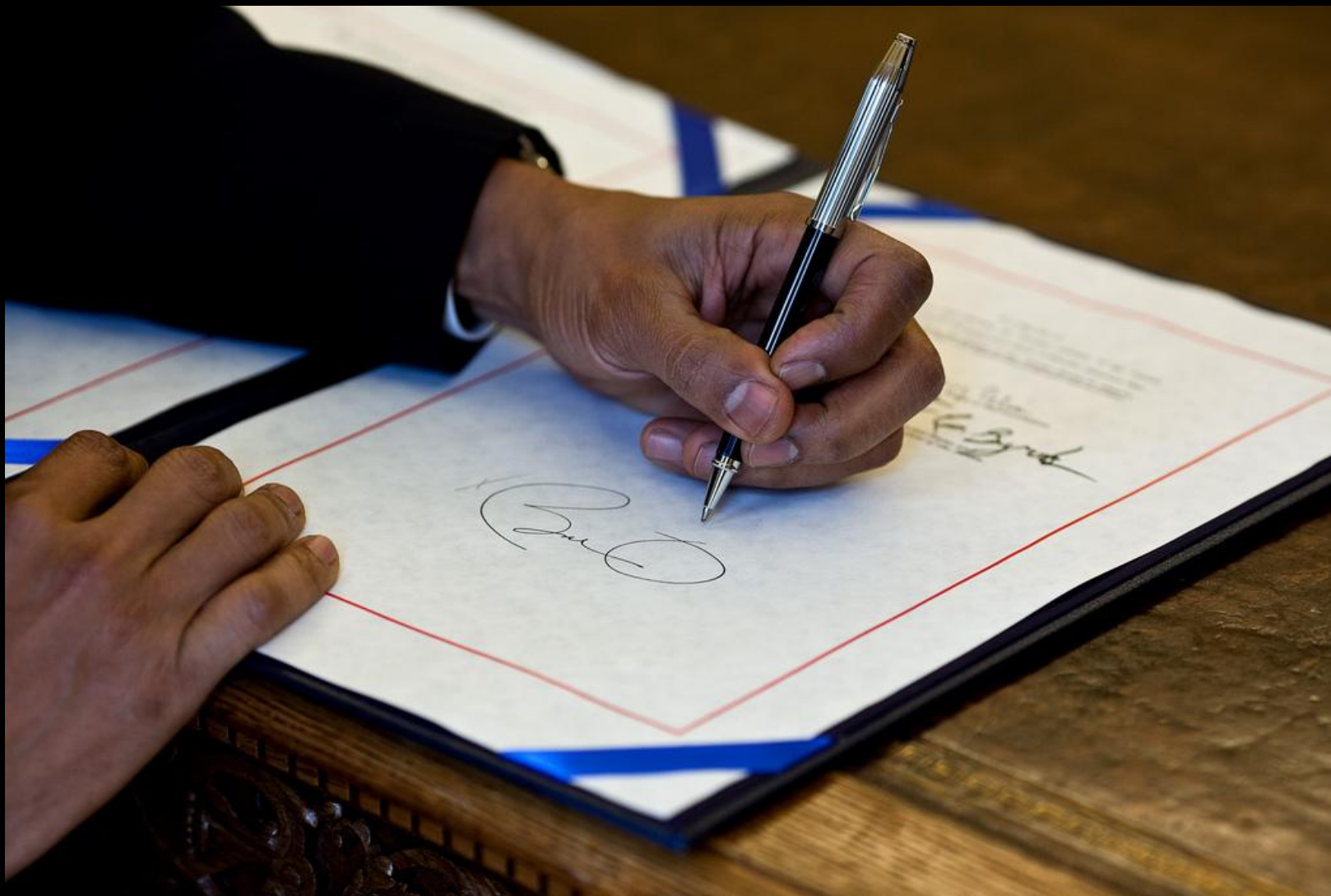
My dear Jawahar,
We are living in straits
Times. Sitla Sahai ^{may} ~~must~~ ^{def}
himself ~~Have you seen him~~
Keep me informed of further
recrovements. What is he? Is he
lawyer? Had he ever any connecti
with revolutionary activity?
As for the Congress, it would be
better to make it as simple as
possible so as to enable the
sent remaining workers to
with it. And I know that your
burden will be now increased
But your
health ~~self~~ in
can an I want your mental f
I do not that you will serve
attach even as manager of
I wish I am sure that Fathe
and Ke mind any decision

G. H. W. Bush (*1924), bývalý prezident USA, je při psaní typický horní levák, jak ukazuje už fotografie z roku 1944, kdy byl pilotem u námořního letectva. Pozdější snímek z roku 1990 pozici ruky jen potvrzuje.

Prezident Barack Obama (*1961), současný prezident USA, je typický levák, který běžně na veřejnosti píše levou rukou. Jeho metodou je tzv. „horní psaní“.

Barack Obama při podpisu smlouvy a jeho signatura, za povšimnutí stojí typický pěstičkový úchop kuličkové tužky.

Tenistka Martina Navrátilová (*1956) se podepisuje do své autobiografie indickému tenistovi Leandru Paesovi pravou rukou. Podle nařízení českého min. školství se leváci museli přiučovat při psaní na levou ruku až od roku 1967/1968.

Tenista Rafael Nadal (*1986), jeden z nejúspěšnějších tenistů, píše pravou rukou, ale tenis hraje rukou levou. Legenda praví, že k hře levačkou ho přemluvil jeho strýc, aby měl mezi tenisty lehčí pozici. Z vyhodnocení fotografií z jeho běžného života však vyplývá, že je zřejmě ambidexter s mírnou převahou leváckých projevů - ve škole jako dítě přijal psaní pravou rukou. Pravdu by odhalila zřejmě jen rodinná poměť

Paul McCartney (*1942) při podpisu - zřejmý je způsob dolního psaní. Anglické školství bylo jedno z prvních, kde nesměli být leváci převáděni při psaní na ruku pravou, učitelé prosazovali metodu dolního psaní, kterou pak přejímaly další školské systémy.

Použitá literatura a informační zdroje:

text:

Jílek, František: Muž z Vinci, Paseka, Praha a Litomyšl, 2. vydání, 2003, str. 21 - 23

Nicholl, Charles: Leonardo da Vinci. Vzlety mysli, BB/art s.r.o., Praha, 2006, str. 71

http://cs.wikipedia.org/wiki/Leonardo_da_Vinci

obrázky:

5. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Leonardo_da_Vinci_-_Self-Portrait_-_WGA12798.jpg

6. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Leonardo_da_vinci,_Letter_to_Sforza.jpg

7. <http://www.leonardodigitale.com/index.php?lang=ENG>

8. vlastní fotografie

9. Jílek, František: Muž z Vinci, Paseka, Praha a Litomyšl, 2. vydání, 2003, str. 21 - 23, použit scan podpisu - Leonardo da Vinci; vlastní náčrt z použité fotografie

10. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Leonardo_da_vinci,_Letter_to_Sforza.jpg a vlastní náčrt z použité fotografie

11 a 12. <http://www.bl.uk/onlinegallery/ttp/leonardo/accessibile/pages11and12.html#content> a vlastní náčrt

15. <http://architecturalintentions2012.files.wordpress.com/2012/11/michelangelo-1.jpg>

16. <http://sistinepuzzle.com/wp-content/uploads/2012/03/michelangelo-poem415.jpg>

Pokračování zdrojů:

17. [http://thesubtlelandscape.com/2010/12/;](http://thesubtlelandscape.com/2010/12/)
http://www.magnoliabox.com/art/371091/Handwriting_and_signature_of_Albrecht_Durer;
http://en.wikipedia.org/wiki/File:Durer_selfporitrait.jpg
18. [http://briencounter.wordpress.com/tag/gandhi/;](http://briencounter.wordpress.com/tag/gandhi/) http://en.wikipedia.org/wiki/File:God_is_Truth.jpg
19. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Gandhi_handwriting.jpg
20. [http://en.wikipedia.org/wiki/File:TBF_GeorgeBush.jpg;](http://en.wikipedia.org/wiki/File:TBF_GeorgeBush.jpg) <http://fairuselab.net/2010/07/25/guest-column-disabilities-act-still-a-work-in-progress>
21. http://en.wikipedia.org/wiki/File:Obama_signs_health_care-20100323.jpg
22. <http://cal2neb.tumblr.com/post/58193213962/whitehouse-happy-left-handers-day-g-h-w-obama-ruka>
23. <http://pages.rediff.com/photoalbum/preview/rediff-bollywood-photos/tennis-world-champ-martina-navratilova-meets-leander-paes-in-mumbai/5068764/40457401/202510/21/world-champion-tennis-player-martina-navratilova-signing-her-autobiography-book-for-indian-tennis-player-leander-paes-in-mumbai>
24. http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Rafael_Nadal_Signing_%281%29.jpg
24. <http://www.nationnews.com/articles/view/nadal-im-not-spains-greatest/>
25. http://i1102.photobucket.com/albums/g449/voja2/Clipboard01-99_zpsfdb61128.jpg
25. http://commons.wikimedia.org/wiki/File:Paul_McCartney_BBC_Electric_Proms.jpg

Vodička, Ivo: Nechte leváky drápat, Portál, Praha, 2008

Objasňuje podstatu grafomotoriky levorukého psaní, popisuje základní přístupy leváků k psaní a nově zdůvodňuje nejvýhodnější způsob psaní pro leváky a používání pomůcek pro leváky doma, v mateřské a základní škole.

Učitelům, rodičům a samotným levákům poskytuje praktické rady o psacích a kreslicích prostředcích pro leváky a o jejich použití doma a v mateřské a základní škole. Na základě rozboru písma ve vztahu tahu a tlaku při psaní vysvětluje, proč většina leváků píše jinak, než je doporučeno školní metodikou. Obsahuje vyobrazení způsobů psaní leváků, ukázky rukopisů a fotografie.

Střední škola pedagogická, hotelnictví a služeb, Komenského 3, Litoměřice

ivo.vodicka@seznam.cz